

Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
Факультет соціальної та психологічної освіти
Науково-дослідна лабораторія
«Вдосконалення майстерності
майбутнього психолога ім. Кагальняк А.І.»
Кафедра психології

***«Актуальні питання психології:
теорія, методика, практика»***

Матеріали
XII-тої Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції
(Умань, 11-12 жовтня 2023 року)

Умань
2023

*Бовсуновський Вадим Миколайович,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
м. Житомир.
Науковий керівник: Котлова Л.О.*

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ У ВИВЧЕННІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ САМОЕФЕКТИВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ

Структурно-функціональний аналіз – це метод дослідження складних системних об'єктів на основі виділення в них структури – сукупності стійких відносин і взаємозв'язків між її елементами і їхньої ролі (функцій) відносно одне одного [3]. Метод структурно-функціонального аналізу зародився у галузі мовознавства, але на сучасному етапі розвитку науки він широко використовується у всіх наукових дисциплінах, від філософії до фізики.

Походження методу пов'язують з виданням у 1916 р. курсу “Загальна лінгвістика” відомого швейцарського науковця Фердинанда де Соссюра [4]. Мова почала розглядатися як складна система, яка здатна до саморозвитку та має багато структурних елементів, наприклад: іменники, прикметники, прислівники, займенники, дієслова тощо. Фердинанд де Соссюр доводив, що мова - це не стала субстанція, а явище, яке постійно твориться тими, хто нею користується. Його праця стала фундаментальною для структурного методу пізнання.

Засновниками методу структурно-функціонального аналізу вважаються Ж. Дюмезіль, К. Леві-Строс, В. Пропп. В 30-х р. ХХ ст. видатний швейцарський науковець Ж. Дюмезіль досліджував міфологію індоєвропейських народів. Він висунув гіпотезу що у міфології усіх індоєвропейських народів є однакові верховні боги-громовики, наприклад: Перун у слов'ян, Зевс у Греків, Юпітер у римлян, Одін у скандинавів. Характерною ознакою є те, що боги-громовики здійснюють однакові функції: релігійну, військову, господарську [1].

У 50-70-х р. ХХ ст. французький етнограф, антрополог К. Леві-Строс та радянський фольклорист В. Пропп дійшли спільного висновку, що фольклорних персонажів треба класифікувати за їх функціями, а не за образами. В результаті цього кількість досліджуваних об'єктів зменшилась в сотні разів.

К. Леві-Строс досліджував поезію і дійшов висновку, що міфи перекладаються дуже легко, тому що у всіх народів є подібні образи та форми [2].

Суспільство не є сталою субстанцією, оскільки воно постійно змінюється, розвивається та має складну структуру. Суспільство здійснює різні функції: економічну (сфера економіки), правову (сфера права), релігійну (сфера релігії), наукову (сфера науки), освітню (сфера освіти), мистецьку (сфера мистецтва).

Вчителі в межах визначеної законом ("Про освіту") компетенції є виконавцями освітньої функції держави. Педагогічний колектив - це соціальна група, об'єднана спільним простором, діяльністю та правилами. Він є частиною суспільства, яке формується і розвивається в межах освітнього простору, а також поза ним. Сучасний вчитель - це всебічно розвинена особистість, яка взаємодіє, навчається та розвивається разом з суспільством. Соціально-політичні, економічні фактори впливають на емоційний стан вчителя. Динамічний розвиток освіти, пов'язаний з постійним підвищенням професійних вимог, необхідністю удосконалення навичок вимагає нових підходів у вивченні педагогічної самоєфективності.

Сфера освіти - це складна система. Педагогічний колектив має свою структуру та управління. Вчителі виконують різні функції в межах навчального процесу: виховна, навчальна, розвиваюча, функція контролю (знань) та інші. Здійснюючи однакові функції, педагоги зіштовхуються зі схожими проблемами та по-різному на них реагують: стрес, тривога, занепокоєння, схвильованість, спокій, впевненість.

За допомогою даного методу можна встановити структуру педагогічної самоєфективності, детально вивчивши всі її елементи. Досліджуючи педагогічну самоєфективність, можна встановити психологічні чинники, які здійснюють вплив на її формування, наприклад; рівень мотивації, задоволеність своєю працею, психологічне благополуччя, професійне вигорання та інші.

В залежності від впливу їх можна розділити на три групи, наприклад:

- психологічні чинники, які формують або сприяють формуванню педагогічної самоєфективності;
- нейтральні чинники;
- психологічні чинники, які заважають формуванню самоєфективності.

Порівнюючи діагностичні дані (вхідне-вихідне анкетування) можна встановити взаємозв'язки, наприклад:

- психологічне благополуччя та задоволеність своєю працею формують педагогічну самоефективність;
- високий рівнем конфліктності в колективі заважає формуванню самоефективності.

Отже, використовуючи метод структурно-функціонального аналізу, можна встановити та дослідити структуру педагогічної самоефективності сучасного вчителя. Такий метод наукового пізнання дозволяє вивчити психологічні чинники, які формують педагогічну самоефективність та встановити взаємозв'язки між ними та структурними елементами.

Список використаних джерел

1. Леві-Строс К. Структурна антропологія. Київ: Основи, 2000. 387 с.
2. Ратніков В. Основи філософії науки і філософії техніки: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2012. 291 с.
3. Соссюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики. Київ: Основи, 1998. 324 с.

***Боровська Світлана,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань.
Науковий керівник: Гриньова Н.В.***

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ МАТЕРИНСЬКОЇ СФЕРИ

Під час вагітності особистість жінки змінюється на фізіологічному, когнітивному, емоційному, поведінковому, екзистенціальному рівні. Материнство, як процес, що поєднує періоди вагітності, народження та виховання дитини, у різних народів вважався священним обов'язком, а іноді й головним призначенням жінки. Материнство, може бути розглянуто в різних теоретичних контекстах: по-перше, як інтегральний прояв репродуктивної функції; по-друге, як особлива якість міжособистісних відносин, які характеризуються безумовністю прийняття і поваги дитини; по-третє, як особливе особистісне утворення, яке може бути концептуалізоване в категоріях «соціальних ролей», ідентичності тощо, тобто як чисто особистісна структура [3].

Ставлення жінок до материнства змінилося під впливом соціально-психологічної ситуації, яка неодмінно позначається на материнській ролі та її